

рішень, що стосувалися виховання дітей і господарювання. Нащадки козаків з особливою повагою ставляться до своїх матерів, дружин, а на питання «Хто повинен бути головою родини?» жартують: «У нас так: як батько сказав, так воно по-материному і буде». Нещодавно на околиці Тамані, біля Лисої гори, у центрі станиці Атамань, посадили дуба. «Его висадили в центре станицы, как и положено, у здания станичного правления, в знак крепости казачьего духа, а еще посадили калину — символ женского долготерпения и хозяйской сноровки казачек». (От Тмутаракани до Атамани! // <http://slavakubani.ru/read.php?id=765>). Ідея побудови, до того ж в рекордно-короткий термін (за два місяці), станиці Атамань — етнокультурного комплексу козацької культури — кажуть, належить віце-губернатору краю Галині Золіній, тому тут його ще називають «Золінград». Музей відкрито 5–6 вересня — до 217-ї річниці висадки козаків на Тамані. Тут можна побачити козацькі хати та господарчі споруди з різних станиць з конов'язями та кабицями у дворах, станичне управління, млин, сторожові козацькі вишки, шинок «У козака Цибульки», хату цирюльника, літній кінотеатр. Швидкобуд має кітчевий вигляд. Таким його, власне, вва-

жають і тутешні фахівці, проте за відсутності справжнього етнографічного музею козацтва, цей його сурогат популярний серед приїжджих і місцевого населення. У жовтні музей зачинили на зиму, і чи працюватиме він знову весною — питання проблематичне.

Новобудовами в багатьох таманських станицях є церкви, каплиці: люди власним коштом і за фінансової підтримки підприємств (наприклад, заводу «Фанагорія» в селищі Сінній) зводять їх замість зруйнованих більшовиками в Сінній, Ахтанізівці, селищі «За Родіну». Питанням віри, відродження православної культури на Кубані багато уваги приділяє крайова преса. Окрім почутого та побаченого, Кубань вразила нас чистотою узбіч і вулиць. Щедрі традиції місцевої гостинності, розмови з добрими, щирими людьми, які люблять свій край, знають і поважають його історію, викликали бажання повертатися сюди знову і знову. Учасники експедиції висловлюють щиру подяку всім, хто допомагав у її здійсненні: колегам-науковцям Анатолію Авраменку, Ірині Скибіцькій, Володимиру Пукішу, Сергію Самовтору та краєзнавцям — Валерію Камішану, Іларіону Загугі, Віктору Любенку, Володимирі Якименку.

¹ Петренко Є. Звідки і чому з'явилися українці на Кубані // Доступно з: <http://www.ukrlife.org/main/kubann/where.html>.

² Гульй Н. Восстание казаков на Таманском полуострове в мае 1918 г. — Доступно з: 264 <http://www.dk1868.ru/history/TAMAN.htm>.

³ Зубов А., Волков С., Толстой Н., Струев Н., Калихман Д. и др. История России. 20 век. — М., 2008. — Т. 1, 2. — С. 13.

⁴ Тернавський М. Фольклор як один з головних чинників етнічного самовизначення кубанських козаків // www.etno.us.org.ua/lib/ternawski.html

ПОБУТ УКРАЇНЦІВ, ВИСЕЛЕНИХ ДО СИБІРУ (50–60-ті роки ХХ століття)

Оксана Баран

Респондент: Іваськів (дівоче Вітрів) Марія Кузьмівна, 1931 р. н.; українка; народилася в с. Сулятичі Жидачівського р-ну Львівської обл.; освіта: 3 класи школи; пенсіонерка; проживає за адресою: с. Старе Село Жидачівського р-ну Львівської обл.

Записала Баран Оксана 25. 01. 2008 р. у с. Старе Село Жидачівського р-ну Львівської обл.

Я народилася 31 січня 1931 року в с. Сулятичі (тепер Жидачівського району Львів-

ської області). Ми були середняки, у сім'ї було п'ятеро дітей: старший брат по тату (перша дружина померла, тато оженився вдруге), від другої жінки нас було четверо (три дівчини і наймолодший брат). Брат старший з 1921 року, сестра з 1926 року, друга з 1929 року, я з 1931 року і брат менший з 1934 року.

Ще за польської влади ходила до школи, перший і другий клас було важко вчитись, вчителі були дуже строгі. Не пам'ятаю як звати вчителя, але запам'яталось як лінійкою по руках били, особливо хлопців, що руки не чисті. А руки як могли бути чисті, коли вони від роботи посідались й виглядали, що брудні.

Мій тато був ранений ще на австрійській війні, храмав на ногу. Я якраз була під хатою, як жовнір на коні прискакав і щось у тата хотів. Хотів може коні чи віз, щось тато відказав, він тата своїм гарапом [батоном. — О. Б.] по ногах вдарив. Що ми пережили, один Бог знає, і забрав що хотів.

Пам'ятаю у школі був портрет Пілсудського. У школі вчили українську мову полячки, не довго були, рік чи ні, а потім совети прийшли. Я всього закінчила три класи.

У 1941, році десь у першій половині липня, коли збіжжя було ще на полі, була у нас вода велика. У нас в селі падав три дня і три ночі дощ. Ми жили «на куті», так називали, там було 70 номерів. Кругом того кута протікав потік і з'єднувався з річкою Свічею. Той потік був декуда великий і глибокий, а куди можна було пройти по камінню. За потоком було людське поле, а коло хатів мали городи. Поза той кут паслися гуси, далі було пасовисько для худоби, називалося «копані», за Свічов ліс до гори йшов, «дрочів» називався. Ми туди на гриби ходили і старші пастухи пасли коні, знали де є брід.

Коли вночі вода почала прибувати, то найбільше на нашому куті. Решта село було у безпеці, там такої води не було.

У нас в хаті води було по вікна. Під вікном вода зробила яму і через хату попід друге виходила. Хата була нова дерев'яна, тому і вистояла. Тато, старший брат і сестра з палицями все що було в коморі перенесли на піч, прорізували діру в стрісі і

все що мали винесли на під [горище. — О. Б.]. Ми всі також повилазили на під. На поді стояли лати, тато і старший брат взяли лати і відштовхували від хати всяке дерево що плало, щоб її не розвалило.

Потім вода стала спадати, старші пішли хата від хати з палицями, як вода зовсім спала на городі нічого не лишилося, вода все забрала. Бульби як горішки, подекуди люди збирали. Настав голод. Люди стали їхати на Поділля, що хто мав з одягу чи убутись возили на Поділля, міняли на зерно.

Пам'ятаю тато мав шкіру на чоботи, взяв ту шкіру, ще що мав, і поїхав щоб замінити зерна. Заміняв на зерно, віз додому, німці зерно відобрали ще й набили, тато приїхав без нічого. Ми плачемо..., добре що корова була, їли матину, конюшину, кропиву, що попало.

Я була десь три класи закінчила і захотіла їхати на Поділля, щоб з голоду не померти. Пам'ятаю, як сідали у поїзд, людей хмара — і старі, і малі, всякі. Мій двоюрідний брат заліз у поїзд, а старший брат (з 1921 року) мене підняв і повз всіх людей мене в поїзд запхав. Так я опинилася в с. Дібіще десь біля Козови і Бережан. Мене взяли газди бавити хлопчика, він був з 1940 року. Називався Богдан. Ще не ходив, пам'ятаю, що він по бамбетелеві (дерев'яне розсувне ліжко) поступався, я думала, що він ходить, і не втримала, а він впав. Але мене не сварили, гарно до мене відносилися. Газди були заможними, їсти було що. У них була велика господарка: корова, коза, свиня і пару коней.

Хата під бляхою, з ліва від сіней знаходилася велика кімната, там поселився німецький гарнізон, ще була кухня, кімната, де жили господарі і мала кімната, де був запічок, там я спала і малий бавився зі мною. У Богдана був старший брат з того року що я, він ходив до школи. Я не ходила до школи. Були із мого села такі діти, що сільрада направляла, щоб годували і до школи ходили, але чи в тому селі такі були, я не знаю. Моя сестра теж була на заробітках, але в іншому селі і поїхала додому, як і ті діти. А я була на Поділлі до 1946 року. Господар писався Ненза Іван, він був дуже добрий, в армію не пішов, бо не мав здоров'я.

Один раз німці напились, один зайшов до нас до хати, розклав посеред кімнати вогонь. Малий був у колісці, він забрав дитину з коліски і хотів спекти. Я не давала і брат Микола теж. Другий німець влетів і з криком «найн кляїн» малого віддав нам. Того взяв за обшивку і вивів на двір. З тої малої кімнати, де я спала, ми відкрили вікно на город. Микола переліз, я подала Богдана і сама перелізла, городами пішли до тети і чекали газдиню. Газдиня була в полі з кіньми. Де був тоді господар не пам'ятаю. Газдиня з поля везла снопи і заїхала до тети, додому вже не йшла, а рано пішла до їхнього начальника і того німця наказали.

Потім, коли я вже стала більша, мене брали в поле. Брали з кожної хати на шарварок, то я і ще одна дівчина Мирося копали траншеї на фронт. Дивлюся, фіри їдуть, людей евакуйовують, заду фір люди йдуть, обдерті такі, нещасні. Дивлюся, йде ніби моя дворідна сестра і дивиться на мене, а я на неї. Так як би нам мову повідбирало, ні слова не сказали. Якби з нас хтось обізвався, вона би лишилася зі мною. Пізніше, ми з нею говорили про цей випадок і дуже жаліли, що не обізвалися одна до одної.

Коли Богдан вже був більший, я з газдинею у поле ходила і сама за плугом ходила. Коли до млина поїхали молоти у млині була черга, газдиня лишилася молоти до ранку, а я з кіньми додому поїхала. Дала їм дома їсти, а рано запрягла і поїхала по муку до млина. Мені тоді було десь тільки тринадцять—чотирнадцять років.

Потім, коли німці відступили, за якийсь час прийшли москалі. То було як чума, у німців ні одної жінки не бачила, а тут всі жінки сунули.

Мені здається десь у 1946 році старша сестра приїхала за мною, переночувала і поїхала ще по двоюрідну сестру. Нас забрали додому. Газдиня нас не пускала, просила, щоб я лишилася, але ми поїхали додому. Дома вже їсти все було, але не було спокою.

Один раз ми (я, дворідного брата жінка, інші жінки) на полі пшеницю жали. З Журавна [районний центр у Львівській обл. — О. Б.] їхали совіти, а у лісі були хлопці з УПА. Почалася стрілянина, ми опинилися посередині, полягали

у борозди і почали повзти до гостинця. Приповзли до села, а у своячки вся п'ята у крові. Я подивилася на мій серп, а він у крові. Я за нею повзла і поранила, а вона зі страху і не відчула.

Почалися арешти за співпрацю з УПА. Мій брат Йосиф був у Радянській Армії, лежав поранений у Самборі в лікарні. Коли був у лікарні, тато їздили до нього. Не знаю коли він вирішив, але брат пішов у повстанці. Ми одержали повідомлення, що він пропав безвісті. Тепер знаємо, що він похований як невідомий у с. Володимирці Жидачівського району Львівської області у братській могилі. Крім нього, там поховано п'ятнадцять хлопців. Йосиф загинув зі ще двома повстанцями в криївці у цьому селі.

Видно хтось доказав про Йосифа, тата арештували. Сестра продавала у склепі, прийшли облавці, зробили обшук у пивниці, знайшли присипаний бульбою ящик масла, який вона мала передати повстанцям. Коли тато повернувся після арешту, то на його плечах ні одного чистого місця не було. Ми стали плакати, тато сказав бути тихо, щоб ніхто не чув, вікна заслонили і навіть нічого не хотіли розказувати. Через кілька років розказав, що двоє чоловіків на стіл стали і за вуха піднімали догори.

21 жовтня 1947 року почали вивозити на Сибір. Забрали тата, маму, сестру Параню, наймолодшого брата Василя і мене. Сестра Рузя з фіри втекла, всі розбіглися її шукати. Серед них старший Котлеїв крикнув одному, що коли знайде, щоб убив як собаку. Вона втекла до свого стрія, він прийшов з Радянської Армії і в нього не шукали. Вона дуже багато пережила, в полі під копицею спала. Вона мала хлопця, то він на ровері відвіз її у с. Гніздичів до свого вуйка. Потім, десь через рік чи два вона ще трохи ходила до школи, але все переживала, чи не зайде до класу той Котлеїв.

Усього з села Сулятичі вивезли десь вісімнадцять родин. Коли нас вивозили, то дозволили взяти з собою їжу. Взяли одяг, подушки, хліб, готову їжу і погрузили на підводу. Вивозили у товарних вагонах чоловіків і жінок разом. У підлозі зробили дирку для туалету. Прибули 8 листопада у м. Омськ. Там якраз святкували

річницю революції. Коли привезли, то погнали усіх у баню. Всіх скинули у старий дерев'яний клуб, пам'ятаю, що сиділи на сцені з речами.

Розселили частину у бараки, а частину у землянки. Ми попали у бараки. Стіни бараків дощані, проміжок між дошками заповнений шлаком. Зверху барак був покритий рубіроїдом («толь»). Барак мав три секції: ми і ще десь десять сімей жили у середній секції, у третій жило вісім сімей (близько тридцяти чоловік). Були сім'ї, де шість—сім чоловік. У нашій сім'ї — п'ять чоловік: я, мама, тато, сестра і молодший брат. Весь барак міг мати 150 метрів у довжину, а секція — близько 30 метрів.

У кожную секцію вів окремий вхід через невеликий ганок — сінки. У секції були два маленькі віконця, тому завжди вдень і вночі світили світло. Посередині секції стояв саморобний стіл, кругом металеві односпальні ліжка. Дехто спали по двоє на ліжку: на сім'ю з шести чоловік могло припадати тільки три ліжка. На кожную родину видавали по тумбочці. Хто мав скриню, там зберігав свій одяг. Часто одяг просто клали під подушку. Ще били на стіні над ліжком цвяхи, щоб можна було повісити одяг. У кожній секції стояла пічка. Але спочатку спали в одязі, бо було дуже холодно.

Прали одяг на вулиці. Коли прибирали в секції, то кожний мив підлогу біля свого ліжка і тумбочки. Ніякого чергування не організували. Надокучали дуже воші.

Наш барак стояв у районі, який називався «Шинний посьолок». Там було ще багато інших бараків. Навіть лікарня там була. Ще той район називали «палаточний» городок, там жили всі переселенці — татари, українці зі східних областей.

11 листопада усіх погнали на роботу. Так як мій тато рахувався пічником (муляром), то всю сім'ю відправили на будівництво. Молодші носили цеглу. Моя сестра Параня возила цеглу. Я на носілках по драпі носила цеглу. Було дуже холодно, бо великі морози. Валянок не видали, то я взяла мамині чоботи, зверху онучами замотала. Щоб погрітися, була пічка-буржуйка. Тато мене жаліли і за мене носили цеглу. Рік так

мучилися, потім нас взяли на шинний завод. Робота важка, але зате не холодно. Я возила протектори візком з другого поверху на третій, чи з одного кінця цеху на другий, потім на підйомник. Сама сходами викачувала візок. Потім цех розширили, наставили зборочних станків і поставили конвеєр. Виготовляли протектори, там більшість працівників були українці. Нас було на зміні чотири жінки — одна росіянка і три українки. Робота була важка, тому наших людей на неї пхали. Були всякі протектора — вагою 16 кг і 28 кг, з конвеєра їх сама знімала. Сестра тоже на протекторах робила. Працювали у чотири зміни, неділя вихідна. Ми кожний місяць ходили у комендатуру відмічатися.

У 1952 році до нас приїхала сестра Рузя із своїм хлопцем, їх ніяк не хотіли приписувати. Їм зробили у Омську весілля, чоловік пішов на роботу, а вона шила у майстерні. Мала дуже доброго чоловіка, але хворіла на серце, у 1962 році пережила операцію. Вона померла 2000 року. Похована в Омську.

Мама часто хворіла, бо були сильні морози. Ми самі на роботі кожний день у душ ходили, часто голову простуджували.

Жили то у бараках, то у фінських доміках. Потім доміки стали продавати, нас знову кинули у бараки. У доміках в одну кімнату поселяли по дві—три сім'ї. Нас поселили у домік, де були дві кімнати і маленька кухня. У більшу кімнату поселили нашу сім'ю з п'яти чоловік і другу сім'ю з трьох чоловік, у меншу кімнату третю сім'ю з шести чоловік. З другої сторони доміка був інший вхід, туди теж поселили три сім'ї. Палили дровами і вугіллям. То вже був десь 1949 рік. Таких доміків була ціла вулиця, усіх селили як голубці. У 1949 чи 1950 році моя старша сестра Параня вийшла заміж за хлопця із Журавна (він теже був вивезений) і перейшла жити до чоловіка. Їх дім стояв навпроти нашого.

Потім доміки стали продавати, нас знову поселили у барак. Тепер ми попали у третю секцію, вона була меншою за попередні — там було десь сім чи вісім сімей. Це вже були знов інші родини, але всі українці з нашої сторони:

з Журавна, Сулятич, Старого Села, Гніздичева, Корчівки, Рогізна.

Їсти часто варили кулешу. Хліб давали по карткам. Спочатку давали по 700 г на робочого, а тим хто не працював (дітям, хворим, перестарілим) по 300 г.

Коли знову переселили у бараки, я познайомилася з хлопцем з цієї секції Іваськів Євстахієм, уродженцем с. Старе Село (тепер Жидачівського району Львівської області). Ми робили в одній зміні на шинному заводі. Він працював у цеху вулканізації, а я у зборочному цеху. У 1953 році ми одружилися.

Весілля справляли у бараку, просили всіх колишніх односельчан і співробітників по заводу, а також тих, хто мешкав у одній секції. На весілі було десь 80 чоловік. З бараку винесли всі ліжка, столи поставили попри стіну кругом секції. При вході у барак поставили залізну бочку з пивом. Танці справляли у сусідньому бараку. З музики були гармошка і цимбали. Я була одягнута у біле просте плаття і вінок, а не вельон. Дружки усім гостям чіпляли букети. Серед весільних страв пам'ятаю буряки («бігус»), засипану капусту, бульбу, вінігред, кишки, м'ясне, рибу (камбалу), пельмені.

Церква була дуже далеко, добиралися трамваем, йшли до зупинки пішки 3 км і всю дорогу співали українські пісні. Росіяни зглядалися, що то робиться.

Пам'ятаю, що один чоловік, наш земляк із Гніздичева, з моїм чоловіком записалися на прийом до заступника міністра хімічної промисловості Баденькова. Скаржилися, в яких умовах живуть, і нас переселили у двохповерховий дерев'яний дім, було чотири квартири на першому і чотири на другому поверсі. У тому домі було три квартири по дві кімнати і одна однокімнатна. Ми жили на другому поверсі, не було ні води, ні газу. Палили дровами і вугіллям. Мій чоловік писався Іваськів, а до нас підселили ще й другу сім'ю з таким прізвищем. Наша сім'я складалася з п'яти чоловік, друга — три чоловіка, я народила сина (у 1954 р.), стало — шість, далі — дочку (у 1957 р.) — вже сім. Ми жили в одній кімнаті площею 18 м².

Друга сім'я жила у малій кімнаті, там теж діти народились, їх стало п'ятеро. В кухні не було навіть столика, тільки маленька лавочка. Ще була маленька кладовка. На дворі стояв туалет і сарай на вугілля, дрова. За водою ходили до водокачки, там купляли житони і жінка включала воду. На коромислі носили ведра.

Незадовго, десь у 1956 році, з тюрми прийшов мого чоловіка брат Семен, якому дали 25 років. Він відсидів десять років і приїхав до нас. Нас стало в кімнаті восьмеро. Він влаштувався на завод, але не знаю чи рік проробив, бо захворів на туберкульоз. Помер у 1958 році. Пам'ятаю, коли його ховали, дуже багато прийшло народу. Молодь прийшла зі всього Омска. Цвинтар був дуже далеко, його по черзі несли хлопці. Народу було повно, як за якимось міністром. Місто було дуже велике і там жило багато українців, то вони передавали один одному, що помер ще один українець. Так тоді люди дружно жили.

Після похорону чоловікові не давали спокою, визивали у комендатуру, й питали хто були його друзі.

Чоловік пішов вчитися у хіміко-механічний технікум на вечірнє відділення на механіка. З нами ще жив його молодший брат Микола, він вчився на стаціонарі у технікумі. Коли вивозили, то мав вісім років. Коли чоловікові батьки поїхали на Україну, до нас перейшла моя мама, бо не було з ким залишити діти. Декрету тоді давали 36 днів до родів і 36 після. Садочка дітям не давали, а на роботу запізнюватися не можна було.

В Омску дуже багато померло наших людей, серед них мої мама і тато, стрийна. Мої батьки жили у вагончику коло заводу, там була пилорама і залізниця. Тато вимурував собі невеличку кухню і так жили тато, мама, сестра Рузя, чоловік і їх дитина. Постійно шум, бо пилорама гуде, їдуть поїзда. Моя мама часто хворіла, там вона і померла.

У 1956 році нас зняли з обліку. Чоловікові тато і мама у 1958 році поїхали на Україну, а ми з чоловіком залишилися в Омску. Їх зняли з обліку, бо були вже перестарілі. Вони при-

їхали у село, хату їм не повернули, тому пішли жити у комору. Одна жінка пустила їх до хати, а сама пішла жити до сина.

Чоловік поїхав на Україну у 1961 році, а я у 1962 році, було багато проблем із припискою. Півроку не була прописана, скандалили, штрафували нас. Його направили на роботу в м. Рибниця (Молдавія). Він повернувся за мною і дітьми в м. Омск і забрав нас туди. Там ми пробули один—два місяці, після того переїхали у Рівненську область с. Квасилів. Там прожили десь два роки, отримали квартиру. З 1964 року по 1985 рік ми мешкали і працювали у м. Калуш Івано-Франківської області, а потім у с. Старе Село Жидачівського р-ну Львівської області, де і зараз живемо.

Більшість людей, які були виселені разом з нами у Сибір, там або померли, або повернулися додому. Залишилися ті, хто одружився з росіянами, або ті, хто не мав куди вже повертатися. Зараз там живе ще одна моя сестра Параня, її діти одружені вже з росіянами. Також там живе чоловік моєї покійної сестри Рузі Володимир, який майже щороку приїжджає в Україну.

Респондент: Іваськів Євстахій Васильович, 1931 р. н.; українець; народився у с. Старе Село Жидачівського р-ну Львівської обл.; освіта: Омський хіміко-механічний технікум; пенсіонер; проживає за адресою: с. Старе Село Жидачівського р-ну Львівської обл. **Записала** Баран Оксана 25.01.2008 р. у с. Старе Село Жидачівського р-ну Львівської обл.

Я народився 6 жовтня 1931 року у с. Старе Село (тепер Жидачівського району Львівської області). Мій старший брат Михайло загинув у німецькому полоні, Іван загинув на фронті, Семен відсидів десять років у тюрмі і помер у Сибірі, Йосафата забрали на роботу у Німеччину, зараз він проживає у Канаді, має ступінь доктора теології. Брат Микола був зі мною репресований у Сибір, потім повернувся на Україну і помер у Калуші.

У жовтні 1947 року нашу родину виселили у Сибір, кажуть через те, що тато, він був головою сільської ради, не хотів підписувати

списки людей, яких планували вислати. А я думаю, що то могло бути через брата Семена, який співпрацював з повстанцями. Тато був неписьменний, за нього документи вів я.

Нас забрали 21 жовтня 1947 року. Везли всіх у товарних вагонах, чоловіків і жінок разом. Коли приїхали, то 8 листопада нам показували кіно «Ленин в октябрі».

Поселили у землянку — дах з дощок, зверху насипана земля. Віконця дуже невеликі, світло світилося увесь час. Там колись був овочевий склад від шинного заводу. Мала у довжину десь 50 м, там жило близько 300 чоловік. Люди самі вклали там підлогу, бо ножки від залізних ліжок увійшли в землю по саму сітку. Самі люди зробили собі кухню, пічки-буржуйки. Серед тих, хто жив у землянці, було багато мулярів і теслів, то все робили собі самі. Хто мав дитину, робив з полотна підвісну колиску і гоїдали.

Я робив у нічну зміну з 16 років. Вчився у вечірній школі, потім у технікумі. Одружився у 1953 році з Вітрів Марією, також виселеною з с. Сулятичі (тепер Жидачівського району Львівської області). Пам'ятаю, що коли записували документи, то сім'ю записали на російській манер Іваськов, а не Іваськів. Коли ми побачили свої трудові книжки, то там так було написано.

В якійсь році, не пам'ятаю коли, прийшли до нас до хати робити перепис населення. Питали у мене і жінки Марії, хто ми. Так і записали, що українці, а далі жінка, яка робила перепис питає за дітей, чи вони не рускі. Я як скочив до неї з криком, як вони можуть бути рускі, коли батьки українці. А та жінка каже, що «ані здесь роділісь». Отак тоді робились переписи.

Ще на роботу приходили кореспонденти і записували мою біографію. Статтю опублікували у газеті «Молодой сибиряк» у 1959 році. Цікаво, що вони навіть дома в нас не були, а в статті написали як я прийшов з роботи додому і разом з жінкою і дітьми сідаю їсти «вкусный украинский борщ». Написали ніби я в 1947 році закінчив 6 класів школи і пішов зразу на роботу на шинний завод, а про те, що жив і вчився в Україні і чого опинився у Сибірі, нічого не згадали. Така була тоді пропаганда.